

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.331

23 de maig del 2017

SUMARI

- 1 Reminiscències ► La meva formació castellanista, per Francesc de B. Moll
- 2 Jordi Badia i Pujol ► En tornarem a dir “xampany”, Barnils!
- 3 Albert Pla Nualart ► L’irresistible impuls de posar-hi un ‘en’
- 4 Josep Lacreu ► Es vullga o no es vullga, així és com es diu
- 5 Gabriel Bibiloni ► El corrector invisible que alguna vegada es veu
- 6 Pau Vidal ► El catanyol es cura
- 7 Ramon Ferrer ► “Espere que en el futur no hàgeu de preguntar per què hi ha dues gramàtiques i dos diccionaris”
- 8 Narcís Comadira ► Llegir
- 9 Nova taula rodona de Llengua Nacional: “Per a què serveixen els filòlegs?”

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d’actualitat sobre llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 La meva formació castellanista

Francesc de Borja Moll (Ciutadella 1903-Palma 1991)

El meus primers trenta anys (Palma: Moll, 1970), pàg. 87-89

La segona quinzena de juny començarem, com cada any, les vacances d'estiu, que duraven tres mesos i mig. Passaren les festes de Sant Joan i em vaig trobar immersit, a cor què vols cor què desitges, dins la gran llargària dels dies estivals, amb totes les hores per a mi, per a fer el que volgués. I el que volia era llegir molt, escriure, fer resums de coses llegides, i sobretot de diccionaris.

A la biblioteca de mon pare hi havia dos diccionaris espanyols, no gaire extensos, però que ja em bastaven per a trobar-hi notícies interessants, sobretot un que duia noms geogràfics i biografies. Sempre m'ha agradat la geografia. D'infant i d'adolescent, he passat moltes hores contemplant mapes i anotant topònims de tot el món conegut. Les dades biogràfiques també m'han interessat extraordinàriament. Per això encara puc mostrar molts de fulls de paper plens d'anotacions sobre vides de diversos personatges, que anava arreplegant com a materials d'un possible diccionari biogràfic.

També m'havia atret molt un llibret del mestre Benejam (no el del Seminari, sinó el pedagog famós), titulat *Vocabulario menorquín – castellano*. En aquest llibret vaig aprendre moltes equivalències de mots i de refranys del menorquí amb els del castellà; i, com que el veia magre i escàs de contingut, em vaig proposar de completar-lo, i vaig començar a prendre notes de paraules menorquines que hi mancaven i que caldria incloure-hi.

Aquesta feina podria semblar un preludi o un primer tast dels meus treballs de lexicografia catalana, però en realitat no ho era, perquè jo feia aquell treball amb un esperit completament estrany al que més tard m'havia d'animar en la tasca filològica. Jo concebia el vocabulari menorquí-castellà simplement com un instrument per a ensenyar castellà als menorquins. El que aquell llibre pogués tenir d'útil per a ensenyar menorquí i ajudar a conservar-lo i cultivar-lo, no em feia fred ni calor, perquè tota la meva formació, adquirida a l'escola i amb les lectures de casa meva, era exclusivament castellana.

No tinc record que en el Seminari em vagin ensenyar mai res que es referís a la nostra llengua materna, res que em pogués orientar sobre la seva essència i circumstància, ni sobre la manera d'escriure-la, ni sobre la seva literatura. Per

les lectures sabia que existia un Verdaguer autor de *L'Atlàntida*; per cants missionals coneixia versos com aquells del mateix Verdaguer:

Mirau mon cor de pare amorosíssim,
en creu morint, d'espines coronat;

però no puc agrair a cap professor la més petita noció del valor literari, ni tan sols dels noms, d'autors tan cabdals com Costa i Llobera, Àngel Guimerà o Joan Maragall. Els escriptors menorquins ho escrivien tot en castellà, tret d'algun poeta que a vegades considerava oportú escriure alguns versos "en pla". Val a dir que els poetes, a Menorca, eren de quarta fila, i que no hi guanyava res la llengua –fos quina fos– en què expressassin les seves discutibles inspiracions.

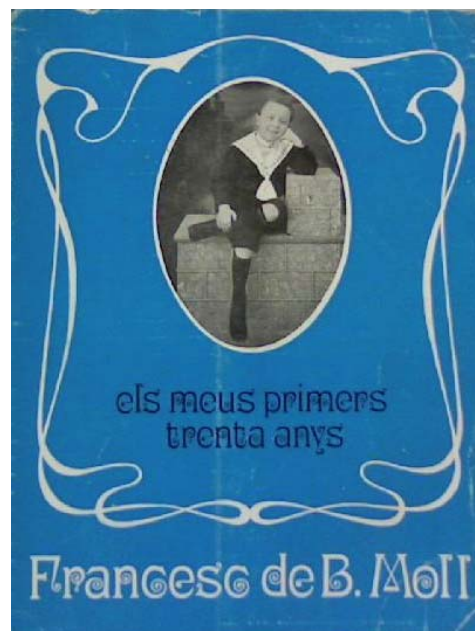
Així i tot, la invasió del castellà en el terreny eclesiàstic no arribava, ni de molt, a esser tan absoluta com ho ha estat després de la guerra anomenada "d'alliberació". A totes les esglésies s'ensenyava el catecisme en pla, i la majoria de sermons es predicaven també en el vernacle de Menorca. Els predicadors de la quaresma a l'església de Sant Francesc –i a la mateixa Catedral– eren, sovint, caputxins catalans, que predicaven en català, i ningú no hi tenia res a dir. Menorca sempre havia gravitat més cap a Barcelona que no cap a Palma, i els menorquins han admès molt millor que els mallorquins la catalanitat del nostre parlar. En el Seminari, però, tots els actes comunitaris es feien en castellà, i només en el cant religiós es donava igual bel·ligerància a les cançons catalanes que a les castellanes.

Un predicador mallorquí famós –el Pare Jaume Rosselló, dels Sagrats Cors– vingué diverses vegades a Menorca i produí terratrèmols oratoris dels més retrunyidors. Tenia una retòrica semblant a la de Sant Vicenç Ferrer, amb grans exclamacions i cridadissa de to popular, i parlava de l'infern com si hi fos estat i s'hi hagués campat molt malament. Tot aquest devesall apocalíptic era llançat des de la trona en un llenguatge mallorquiníssim, i era escoltat amb bona devoció i sense perdre'n cap paraula.

El Pare Jaume i altres de la mateixa congregació dels Sagrats Cors feren a Menorca, i sobretot a Ciutadella, una labor de proselitisme molt vasta entre la gent d'església, i introduïren al Socós el cant de la *Coroneta d'or*, que arribà a fer-se molt popular. Era una mena de rosari a base de la monotona repetició en desenes d'aquestes dues jaculatòries:

Dolç Cor de Jesús, siau mon amor!
Dolç Cor de Maria, siau ma salvació!

Jo acompanyava amb l'harmònim aquesta cantoria, d'una languidesa apropiada al seu caràcter de súplica amorosa, i em recorda bé que les beates joves feien trèmols i posaven els ulls en blanc d'una manera entendridora quan cantaven allò de "siau mon amor". És ver que ho deien dirigint-se al Cor de Jesús i al Cor de Maria, però un hom pensava si de rebot no endosarien la súplica a qualche bergantell que els hagués fet vibrar els corets per motius no tan místics com les cançons semblaven indicar.

El que és segur és que en aquell temps la gent cantava “en pla” i rebia ensenyança religiosa també en la llengua pròpia, sense trobar-la inferior a la que s’havia imposat com a oficial i única dins les escoles. Fins i tot els Pares Salesians, que sempre han estat més tost castellanistes, havien introduït com a himne final de les seves grans funcions d’església una “Despedida popular a Maria Auxiliadora”, música de Ricardo Beobide i lletra del senyor Josep Tudurí, que estava escrita en menorquí autèntic –fins i tot incorrecte de tan autèntic–:

Mos n'anam, Reina i Senyora,
però aquí hi deixam es cor;
oh Maria Auxiliadora!,
hi va amb ell tot son amor.

Sou hermosa, sou graciosa
com d'es mes de maig ses flors,
i es cor nostro, qui és ben vostro,
no sap com vos digui *adiós*...

El fet que el Seminari estigués castellanitzat era resultat d'un procés gradual d'assimilació centralista que havia començat a tot el país en el segle XVIII i que a Menorca havia estat més tardà a causa de les dominacions angleses d'aquell segle, però després havia tingut una motivació en la presència forastera d'alguns bisbes del segle XIX: Juano, Ceruelo, Díaz Merino, Roda Rodríguez...

La meva formació cultural es feia, doncs, en castellà, i quan vaig començar a escriure per al públic no em va passar mai pel cap de fer-ho en menorquí.

2 En tornarem a dir “xampany”, Barnils!

Jordi Badia i Pujol @jbadia16

Blog *El clot de les Ànimes*, 07/04/2017

<http://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2017/04/07/en-tornarem-a-dir-xampany-barnils/>

Fa més de trenta anys, en Ramon Barnils (1940-2001) va escriure [un senyor article](#) al setmanari *El Temps*. Era quan s’havia començat a estendre el mot «cava» per a denominar allò que sempre havíem anomenat «xampany».

«Alguns fanàtics de les institucions intenten fer-nos canviar aquesta paraula, “xampany”, per la paraula “cava”. Com que la cosa ja ha arribat a nivells inaguantables —ja hi ha fins i tot persones decents que utilitzen l’horrible paraula “cava”— és el moment d’agafar-s’ho seriosament, fredament, científicament, i de veure d’on ha sortit aquest disbarat, i quines raons aguanten el sòlid nom de “xampany” per al xampany»

És fàcil d’imaginar-se en Barnils escrivint aquest text a rajaploma, perquè és un reflex autèntic de la seva manera de parlar, d’argumentar, de pensar: dient i redient les coses, fent-les veure amb claredat, perquè les entengués tothom.

En Barnils acostumava a dir allò que pensàvem molts. En aquest cas, explicava que el canvi de l’un mot per l’altre havia estat una imposició *empresarial*, per dir-ho d’alguna manera («La cosa ve per la banda de les denominacions d’origen i de les marques industrials», aclareix).

Però de raons per a oposar-s’hi n’hi havia —i n’hi ha— tantes... Si a tot el món el vi fet amb el mètode xampanyès es diu *champagne* (adaptat, *xampany*), per què la gent d’ací no ho pot dir de la mateixa manera? Per quina raó, si s’elabora amb el mateix mètode? Oi que de l’aigua en diem «aigua» tant si és d’una font catalana com si és de l’altra punta del món? Doncs per quins set sous el xampany ha d’ésser diferent? Ah! És una imposició dels tribunals? Entesos, doncs als papers que ho diguin com vulguin, fins i tot a les etiquetes: «Així que deixarem els caves per a les etiquetes i per al paperam oficial», diu el gran Barnils. Però i la gent, què?: «Xampany, sempre se’n diu xampany», exclama.

Em fa l’efecte que en la campanya d’aquells anys per a imposar «cava» hi havia més raons. Us ho dic amb un cert coneixement de causa, perquè durant aquells anys vuitanta vaig treballar a TVE-Catalunya, concretament als serveis informatius, i recordo perfectament les ordres que ens arribaven dels manaires del canal, que ens volien convèncer (als correctors) que «cava» era l’única

opció, per qüestions legals i comercials. Però, en el rerefons, estic cert que hi havia també una raó política.

M'explicaré. El «cava» era el xampany que s'elaborava i s'elabora sobretot al Penedès, però també en algun altre punt del país (Requena) i en uns quants indrets espanyols (la Rioja, Extremadura, Aragó, Castella...). I el cas és que el mot «cava» per a anomenar la beguda no es va imposar solament als Països Catalans, sinó també a Espanya, com sap tothom.

Fet i fet, els més interessats en el canvi *popular* del nom eren (i són) els membres del Consell Regulador del Cava. Doncs bé, voldria explicar-vos tres coses sobre aquest Consell Regulador. Primera: sabeu quina és l'única institució oficial que en forma part?: el *ministerio* del ram (en aquest moment, es diu de «Agricultura y Pesca, Alimentación y Medio Ambiente»); ho podeu llegir [ací](#). Segona: sabeu qui configura l'anomenada «Regió del Cava»? Ho trobareu en la [pàgina del ministerio](#): «La región del Cava se extiende por 159 municipios: 63 de la provincia de Barcelona, 52 de Tarragona, 12 de Lleida, 5 de Girona, 18 de La Rioja, 2 de Zaragoza, 3 de Álava, 2 de Navarra y los de Requena (Valencia) y Almedralejo (Badajoz).» I tercera: sabeu quants representants hi ha de cada «comunidad autònoma»? Ho diu també [la pàgina del consell](#): «un representant de cadascuna de les comunitats autònomes de la regió del Cava». La proporcionalitat a tomar vent: «cava per a tothom».

I ve't ací el resultat de tot plegat: quatre decennis llargs després de la imposició del canvi de nom, tot el món mundial en diu «xampany» i només es diu «cava» a la «regió del cava», és a dir, al *Reino de España*.

Per acabar-ho d'adobar, hem de recordar que el Consell Regulador és dominat per la casa Freixenet, presidida per en José Luis Bonet, [antiindependentista](#) de pedra picada i [partidari](#) d'atansar l'exèrcit espanyol a la mainada.

Després de sospesar tot això, ens calen més elements per a recuperar el mot «xampany», que no havíem d'haver abandonat mai?

El dia que declarem la independència, trincarem per tu amb xampany català, Barnils!

Vegeu també [“El xampany de Sant Joan”](#), de Joan Solà

3 L'irresistible impuls de posar-hi un 'en'

Albert Pla Nualart

Ara, 24/03/2017

http://llegim.ara.cat/opinio/Lirresistible-impuls-posar-hi_0_1765623463.html

El text acabava afirmant “Una cosa no impedeix l'altra, però sovint se n'oblida una de les dues”, i un setè sentit em va fer preguntar a qui l'havia corregit si hi havia tocat res. “Sí –em va dir–, hi faltava l'en”. “No hi falta: aquest *en* no hi va”. I vam entrar en un d'aquells debats que fan tan estimulants fer de lingüista en un mitjà.

Anem a pams. Què representaria l'en? Hi ha dos possibles candidats: “Sovint s'oblida una X de les dues X”. El segon X el descarto. El nucli d'un sintagma determinat (*les dues X*) no és pronominalitzable amb *en* (*“En vull les dues”). I el primer? Canviem la frase fent que el subjecte sigui algú: “Sovint (ell) se n'oblida una de les dues”. Aquí sí que cal l'en.

Oblidar té tres formes: Y oblida X, Y s'oblida X i Y s'oblida de X. Tornant a la frase diríem: (1) “Y n'oblida una de les dues”, (2) “Y se n'oblida una de les dues” però (3) “Y s'oblida d'una de les dues”. A (3) no hi ha *en* perquè entre l'en i el nom que representa (*d'una X*) hi ha una preposició que actua com una barrera sintàctica infranquejable.

Però per què a la frase inicial del *tast* –de tipus (1)– no hi pot anar? I per què és de tipus (1) si hi ha un *s'oblida* i no pas un *oblida*? Doncs perquè aquest es no és pas el del verb *oblidar-se* sinó una mena de subjecte del verb *oblidar*. Equival a *hom*: “Hom oblida una de les dues”. I és aquest es de la passiva reflexa, a mig camí entre subjecte i OD, el que bloqueja l'en quan representa X a *una X de les dues*. Curiosament, però, no el bloqueja quan representa *de les dues*, és a dir, el tot del qual un quantitatiu pren una part. I és per aquest motiu que diríem “Sovint s'oblida una de les dues” però “Sovint se n'oblida una”. Una raó més perquè el corrector no pugui resistir l'impuls d'ultracoregir.

El lector que no ha entès res –potser la majoria– només ha d'entendre una cosa. No cal saber res d'això per parlar i escriure bé, l'únic que cal és mantenir una bona intuïció i deixar que ens guïi. Però el drama, en el cas del català, és que aquesta intuïció va cada cop més buscada.

4 Es vullga o no es vullga, així és com es diu

Josep Lacreu

Blog *Pren la paraula*, 03/02/2017

<http://red.levante-emv.com/joseplacreu/2017/02/03/es-vullga-o-no-es-vullga-aixi-es-com-es-diu/>

Nou present de subjuntiu: , .

jò	vullga
tu	vullgues
ell	vullga
n.	vullguem
v.	vullgueu
ells	vullguen

En la terminologia lingüística, s'anomena *velarització* un fenomen fonètic que consisteix a afegir el so de /k/ o de /g/ a algunes paraules que inicialment no el tenien. Este procés de canvi fonètic s'entendrà millor amb un exemple. El cantant Raimon, en la dècada dels setanta del segle passat, musicà un poema de Joan de Timoneda del cançoner *Flor d'enamorats*, escrit aproximadament l'any 1520, que diu així:

Só qui só, que no só io,
puix d'amor mudat me só.
Io crec cert que res no sia,
o, si só, só fantasia.

Tal com es mostra reiteradament en l'estrofa reproduïda, antigament la primera persona del present d'indicatiu del verb *ser* era *só*, i la del subjuntiu, *sia*. La incorporació de les consonants velars (/k/ i /g/) es produïx per un procés analògic, que funciona de la manera següent: si es fa *dic* i *diga* o *dec* i *dega*, per posar uns exemples de verbs que sí que tenien la consonant velar originàriament, estes marques distintives es traslladen a uns altres verbs que no les tenien, com *só* i *sia*, que passen a ser *sóc* i *sigu*.

En morfologia verbal estos processos translaticis són del tot normals. De fet, en castellà –i pose l'exemple en esta altra llengua com a mostra de la universalitat del procés de translació analògica– molts xiquets, quan s'ensenyen a parlar, diuen *cabo* per a fer la primera persona del present d'indicatiu del verb *caber*, encara que no hagen sentit mai esta forma en el seu entorn. És la força de l'analogia. En l'escola ja s'encarreguen de corregir les desviacions respecte a la norma fixada, i els ensenyen que no s'ha de dir *cabo* sinó *quepo*. Però el valen-

cià fins fa relativament molt poc de temps no s'ensenyava en les escoles, ni tampoc existia una norma de referència per a corregir-ne presumptes desviacions. La llengua ha seguit el seu curs evolutiu de manera natural durant segles i segles. Les formes resultants de tots estos processos de canvi lingüístic no són ni millors ni pitjors que les més antigues. El problema es presenta, en tot cas, quan es produïx una dispersió formal. Però, si el resultat de l'evolució és uniforme, com és el cas de *só*, que ha passat a ser *sóc* a tot arreu, és lògic que la normativa preferisca la solució adoptada espontàniament per tots els parlants. Seria absurd considerar que la forma antiga és *per se* millor que la moderna.

Precisament per això, perquè no és lògic, resulta si més no curiosa la preferència que s'ha donat en alguns casos a certes formes antigues enfront de les actuals. Un cas especialment cridaner és el de les formes del present de subjuntiu del verb *voler*: *vulga*, *vulgues*, *vulga*, *vulguem*, *vulgueu*, *vulguen*, enfront de *vullga*, *vullgues*, *vullga*, *vullguem*, *vullgueu*, *vullguen*. Esta dualitat no és un problema de velarització; la consonant velar *g* està present en les dos variants. El problema ací és de palatalització. O millor dit: de despalatalització. Perquè la forma clàssica de primera persona del verb *voler* era *vulla*, i no tenia per tant cap consonant velar, però sí la consonant palatal *ll*. Esta forma ja apareix, per exemple, en el *Llibre dels feits del rei en Jaume*: «e que hom vulla més servir al diable que a ell». Però el procés de velarització analògic s'inicià també ben prompte. De 1494 és la carta que envià Joan de Borja i Cattanei, segon duc de Gandia, a mossén Hierònim Lòpiz, on ja apareix usada la forma velaritzada *vullga*: «perquè per part mia humilment la·n suplicarà me'n vullga rellevar». La forma *vulga* també es documenta en textos antics. En un altre poema de Joan de Timoneda del mateix cançonier citat abans apareixen precisament contraposades les formes *vulla* i *vulga*:

La que vulla bé no lame
y ame-l qui no-l vulga bé.

Amb tot, escrutant la documentació antiga, podem constatar que l'ús de la forma *vulga* és realment molt minsa, i els pocs vestigis escrits d'esta forma pràcticament s'esvaïxen en el segle XVII. La variant que s'ha consolidat en l'ús espontani dels valencians és *vullga*. Per això Manuel Sanchis Guarnier es decantà per fixar esta forma per a la norma culta en la seua *Gramàtica valenciana*, publicada en 1950. I així ho féu també Carles Salvador en la seua gramàtica de 1960. Fou Enric Valor, en 1973, el primer gramàtic modern que optà per alterar esta prioritat i donar la forma *vulga* com a única variant en la

seua *Gramàtica catalana referida especialmente al País Valenciano*. Per a poder comprendre adequadament esta elecció, cal tindre present el context històric i el marc estètic dominant. El valencià començava a emergir de l'àmbit de la col·loquialitat en què havia estat reclòs, tot i que encara estava totalment absent del sistema educatiu i dels mitjans de comunicació; l'expressió literària d'aquells anys es canalitzava fonamentalment a través del gènere poètic, i el llenguatge formal va tendir a adoptar unes solucions arcaïtzants. La forma *vullga* n'és només una simple mostra. Tot plegat era probablement un mecanisme de compensació sublimador. La llengua de cultura havia de ser molt culta.

Però tot evoluciona: el context sociopolític, el marc educatiu, l'ús social de la llengua i fins i tot les percepcions dels gramàtics respecte a quines havien de ser les formes més adequades per a la norma culta de l'idioma. El mateix Enric Valor, de fet, en 1995 proposà una actualització dels models de flexió verbal a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, a on entre altres canvis demanava el de *vulga* a *vullga*. Per la seua banda, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, en la seua *Gramàtica normativa valenciana*, publicada en 2006, optà també per donar prioritat a la forma palatalitzada *vullga*. S'acceptava també la forma *vulga*, és clar, com una reminiscència literària d'un passat recent. Però no és una qüestió de *correcció* o *incorrecció* el que ací es debat. La qüestió és saber amb quin propòsit es fa servir la llengua. Si l'objectiu és estimular els parlants a fer un ús normal de la llengua en tots els àmbits socials, és imprescindible reforçar les variants habituals. En els usos mediàtics o administratius, a on en bona lògica hauria de prevaldre la voluntat de comunicació fluida amb els ciutadans, no té sentit aferrar-se a la forma arcaïtzant *vulga*.

Però és que, a més, des d'un punt de vista filològic, atenent a la coherència global del sistema verbal, si es diu *vull* (o *vullc*, encara que això és un altre tema), la forma correlativa del subjuntiu ha de ser necessàriament *vullga*. En valencià, almenys, no pot ser de cap altra manera: el contacte d'una consonant palatal amb una velar no produïx un efecte despalatalitzador. La forma *vulga* és una anomalia estrident. Estrident a l'orella i incoherent amb el sistema. No es pot anar en contra de l'evolució natural de la llengua. Si tots els valencians diuen *vullga*, no té sentit corregir la seua expressió espontània intentant que diguen *vulga*. ¿Per quina raó hauria de ser preferible una forma arcaïtzant que no diu ningú enfront de la forma habitual que diuen tots?

5 El corrector invisible que alguna vegada es veu

Gabriel Bibiloni @bibiloni

El blog de Gabriel Bibiloni, 02/05/2017

<http://bibiloni.cat/blog/?p=2551>

En aquest país la major part de coses que es publiquen en català passen per un corrector. En aquest país, que té una llengua en estat d'anomalia greu, si no fos pels correctors, els textos publicats serien força diferents. I els que no passen per un corrector, com els de diversos digitals, són un desastre. En el cas de llengües normals, el corrector només apareix a les cases editorials i la seva feina es limita a arranjar qüestions tipogràfiques i detalls d'estil, perquè en el cas de llengües normals la gent té una competència lingüística normal. Aquí, per desgràcia, som lluny d'aquesta situació, i el corrector és, doncs, un element essencial per al manteniment de la dignitat de la llengua. Cal reconèixer la seva feina, sense que això hagi d'excloure necessàriament alguna crítica que puguem fer a alguns, com és el cas d'aquest article.

La feina del corrector és invisible. El lector del diari, o l'espectador del programa de televisió, no sabrà mai què és que ha escrit el redactor i què hi ha canviat el corrector. Aquest canvia allò que considera que ha de canviar sobre un ordinador, sense donar explicacions a ningú, i del fet no en resta cap traça. I, a més, com hem dit diverses vegades, si aquestes formiguetes coincideixen en l'aplicació d'alguns criteris, la seva feina pot tenir una influència decisiva en l'evolució de la llengua. Com vam analitzar en [aquest article](#), ja fa unes quantes dècades que els correctors de quasi tots els mitjans de Barcelona han anat eliminant sistemàticament mots catalans que estaven en procés de recuperació, i aquests mots han desaparegut de l'escena, de manera que només hi han restat els castellanismes que abans s'havia projectat de substituir.

Malgrat que la feina del corrector és generalment invisible, algun cop, amb una mica d'enginy, tenim la possibilitat de veure-la. Algun text, per la urgència o per altres motius, és publicat —almenys en versió digital— sense corregir. Si el mitjà és seriós, el text passarà més tard pel corrector i restarà endreçat. Doncs comparant la primera versió publicada i la segona versió revisada podem veure la intervenció del corrector. En trec aquí un cas com a exemple: [aquesta informació](#) apareguda en el diari Ara el 26 del mes passat. És evident que la primera versió es va publicar sense revisar, perquè cap corrector no deixaria passar coses com «ha parlat de que» i altres faltes bàsiques. Amb tot, cal dir que l'arti-

cle, en la redacció original, està bastant ben escrit, i només hi apareixen alguns lapsus gramaticals que en la nostra situació sociolingüística són ben poca cosa.

A continuació hi ha algunes captures del text sense corregir i, just a continuació, del text revisat.

L'encarregat de defensar la idoneïtat de la reforma ha estat el president de Junts pel Sí, **Jordi Turull**, que ha argumentat que amb el canvi del reglament qui hi surt guanyant més no és el grup de Junts pel Sí sinó els de l'oposició, que tindran dret a fer com el Govern i impulsar reformes per lectura única. Turull, que ha assegurat que la reforma és "perfectament legal, democràtica i reforça la seguretat jurídica" i ha acusat l'oposició d'actuar no en base al que diu la reforma sinó al que "alguns diuen" que es vol fer amb ella.

L'encarregat de defensar la idoneïtat de la reforma ha sigut el president de Junts pel Sí, **Jordi Turull**, que ha argumentat que amb el canvi del reglament qui hi surt guanyant més no és el grup de Junts pel Sí sinó els de l'oposició, que tindran dret a fer com el Govern i impulsar reformes per lectura única. Turull, que ha assegurat que la reforma és "perfectament legal, democràtica i reforça la seguretat jurídica" ha acusat l'oposició d'actuar no en base al que diu la reforma sinó al que "alguns diuen" que es vol fer amb ella.

El redactor ha escrit *estat*, com sol fer tothom, i el corrector ho ha canviat per *sigut*

L'únic grup que, a més de Junts pel Sí, ha donat suport a la reforma ha estat la CUP. A diferència de Turull, la diputada **Anna Gabriel** sí ha parlat obertament de que la reforma serveixi per tramitar en un dia la llei de desconexió. "No ens amaguem de res. Si ens cal una lectura única per tramitar la llei de referèndum, assumim i diem ara que sí. Que estarem disposades a fer-ho", ha dit.

L'únic grup que, a més de Junts pel Sí, ha donat suport a la reforma ha sigut la CUP. A diferència de Turull, la diputada **Anna Gabriel** sí que ha parlat obertament del fet que la reforma serveixi per tramitar en un dia la llei de desconexió. "No ens amaguem de res. Si ens cal una lectura única per tramitar la llei de referèndum, ho assumim i diem ara que sí. Que estarem disposats a fer-ho", ha dit.

El corrector ha canviat *estat* per *sigut*, ha fet algun altre canvi que afecta la normativa bàsica i ha rectificat encertadament el femení «esbojarrat» d'Anna Gabriel que el redactor havia transcrit literalment

Les paraules de Junts pel Sí i la CUP, però, no han convençut l'oposició. El primer en demostrar-ho ha estat el líder de CSQP, **Lluís Rabell**, que ha demanat fer marxa enrere i frenar una reforma del reglament que ha considerat "un insult a la intel·ligència". "No es pot amagar un elefant darrere una capsa de llumins", ha apuntat Rabell, que ha apuntat que és evident que darrere de la reforma per via d'urgència hi ha un intent d'aprovar la llei de transitorietat jurídica sense debat.

Les paraules de Junts pel Sí i la CUP, però, no han convençut l'oposició. El primer a demostrar-ho ha sigut el líder de CSQP, **Lluís Rabell**, que ha demanat fer marxa enrere i frenar una reforma del reglament que ha considerat "un insult a la intel·ligència". "No es pot amagar un elefant darrere una capsa de llumins", ha apuntat Rabell, que ha afegit que és evident que darrere de la reforma per via d'urgència hi ha un intent d'aprovar la llei de transitorietat jurídica sense debat.

El corrector ha canviat *estat* per *sigut*, i ha substituït un *apuntat* repetitiu

El següent en carregar contra la reforma ha estat el portaveu del PP, **Alejandro Fernández**, que ha afirmat que la reforma del reglament és "la típica pràctica dels que canvien les regles del joc democràtiques per iniciar la transició a un sistema que de democràtic no té res", un model que ha equiparat amb el de Nicolás Maduro a Veneçuela. El diputat popular ha acusat JxSí i la CUP de "trencar el consens" que sempre ha protagonitzat la reforma del reglament.

El següent a carregar contra la reforma ha sigut el portaveu del PP, **Alejandro Fernández**, que ha afirmat que la reforma del reglament és "la típica pràctica dels que canvien les regles del joc democràtiques per iniciar la transició a un sistema que de democràtic no en té res", un model que ha equiparat amb el de Nicolás Maduro a Veneçuela. El diputat popular ha acusat JxSí i la CUP de "trencar el consens" que sempre ha protagonitzat la reforma del

El corrector ha canviat *estat* per *sigut* i ha esmenat una falta relativa a l'ús dels pronoms febles

Per la seva banda, la portaveu del PSC, **Eva Granados**, ha mostrat la seva "tristesa" davant d'una reforma del reglament que, sota el seu parer, "trenca la confiança entre grups i posa en qüestió la qualitat democràtica de la institució". A més, ha considerat que aquesta reforma és un "nyap" i "un tret al peu" del sobiranisme. "El camí cap a la independència l'està matant la opacitat", ha opinat.

Per la seva banda, la portaveu del PSC, **Eva Granados**, ha mostrat la seva "tristesa" davant d'una reforma del reglament que, sota el seu parer, "trenca la confiança entre grups i posa en qüestió la qualitat democràtica de la institució". A més, ha considerat que aquesta reforma és un "nyap" i "un tret al peu" del sobiranisme. "El camí cap a la independència l'està matant la opacitat", ha opinat.

Aquí al corrector li ha passat per malla una falta ortogràfica

La cosa que més xoca és la substitució del participi *estat*, que és el més correcte es miri com es miri, pel vulgar *sigut*. Un canvi que s'ha de suposar que és sistemàtic, almenys en textos informatius. Naturalment, aquest diari, que és privat (una altra cosa diríem dels mitjans públics), té la llibertat d'aplicar els criteris que vulgui (i la gent, la llibertat de comprar-lo o no). Però podem reflexionar sobre què pretén i quin sentit té aquest criteri, quan avui la pràctica d'escriure *estat*, almenys al Principat i les Illes, és un fet general i consolidat, sembla que també entre els redactors del diari *Ara*. Perquè potser aquesta intervenció tan forçada contra un ús culte tradicional i contra les preferències normatives és una contradicció flagrant amb les idees de respecte a allò que és normal i general, tan proclamades pels qui les ignoren quan allò que és normal no els agrada. I creiem que tot això fa mal a la llengua.

Article relacionat: [«Sigut»](#).

6 El catanyol es cura

Pau Vidal @pauetvidal

El catanyol es cura. Interferències castellà-català (Barcelona: Barcanova, 2012), pàg. 68-70

Es prega resposta

EXEMPLE D'ÚS: «A mi el 14 i el 16 no em van bé, però el 17 sí. Ja em direu **quelcom**.»

ÚS CORRECTE: «...Ja em direu **alguna cosa**.»

EXPLICACIÓ: El parlant sap que *algo* no es pot dir i que en català és *quelcom*, i l'engega sense patir gaire pel desfasament formal: *quelcom* és un arcaisme reservat a situacions mooolt formals (com ara una elegia per rimar amb *hom*). La llengua viva utilitza **alguna cosa** (i en cas de frase interrogativa o condicional, **res**: «Que necessiteu **res**?», «Si hi ha **res** que et vingui de gust, ja m'ho diràs»).

Enviat especial als Balcans

EXEMPLE D'ÚS: «Les dones gitanes observen en segon pla, **quelcom** que aquí deu ser habitual.»

ÚS CORRECTE: «...**cosa que** / **la qual cosa** aquí deu ser...»

EXPLICACIÓ: En aquest cas el *quelcom* traeix l'origen castellà de la frase («observan en segundo plano, algo que aquí...»). D'aquí a «T'ha sortit **quelcom** salat» («Te ha quedado algo salado») hi ha un pas. Si us voleu estalviar maldecaps, i sobretot caure en l'encarcament d'aquella entitat bancària («Fem de la confiança quelcom que es gaudeix»: brrr!), esborreu el *quelcom* del vostre repertori.

Val més prevenir

EXEMPLE D'ÚS: «No apagueu el mòbil. Per si hi hagués **alguna** emergència, ho dic.»

ÚS CORRECTE: «...Per si hi hagués **cap** emergència, ho dic.»

EXPLICACIÓ: De la mateixa manera que el sintagma nominal *alguna cosa* es transforma en *res* en frases negatives, interrogatives i condicionals, *algun/a* es converteix en *cap*.

Prevenir un infart, sobretot

EXEMPLE D'ÚS: «Jo fins avui no *he* vist **ninguna**.»

ÚS CORRECTE: «Jo fins avui no **n'he vist/a cap**.»

EXPLICACIÓ: Per sorprenent que sembli, de tant en tant se sent (potser són parlants que saben que, vés a saber per què, el DIEC entra *ningun/a* com a sinònim de *cap* en funcions d'adjectiu?).

7 Ramon Ferrer: “Espere que en el futur no hàgeu de preguntar per què hi ha dues gramàtiques i dos diccionaris”

Ramon Ferrer, president de l'AVL, entrevistat per **Esperança Camps**

VilaWeb, 28/03/2017

<http://www.vilaweb.cat/noticies/ramon-ferrer-espere-que-en-el-futur-no-haja-de-preguntar-per-que-hi-ha-dues-gramatiques/>

Ramon Ferrer (Vila-real, 1946) encara amb un cert optimisme el seu segon mandat com a president de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL). Fa pocs dies s'ha aconseguit que la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) es desdigués d'un acord segons el qual no establiria relacions amb l'acadèmia. Ara les coses han canviat i no únicament han restablert aquestes

relacions, sinó que es proposen de treballar conjuntament. Ferrer defensa l'existència de l'AVL que alguns sectors consideren sobrera, i en destaca el paper que ha tingut en la normalització i la dignificació de la llengua al País Valencià. Amb tot, no descarta que aquesta col·laboració amb el IEC siga tan àmplia i profunda que s'aconsegueixca un sol text normatiu per a tot l'àmbit lingüístic. En aquesta entrevista, el president de l'acadèmia declara que no farà mai política, però adverteix dels perills que algunes actituds polítiques poden causar a la llengua.

—Encara és necessària l'Acadèmia Valenciana de la Llengua?

—I tant!

—Per què?

—Sense l'AVL no hi havia una normativització. Ací cadascú anava per on volia i feia el que volia. S'han de regular una sèrie de coses. És imprescindible en connivència, en cooperació amb les altres institucions que s'escarreguen de la normativització de l'idioma.

—Voleu dir que la normativització feta per l'Institut d'Estudis Catalans no serveix als valencians?

—No és que no ens serveixca. Ací, políticament, som una autonomia o no som una autonomia? Per tant, jo sóc valencià, em sent valencià i molt orgullós de ser valencià. I el meu idioma és el valencià que és el d'ací i és el d'allí. Però no pot ser un imperi com era fins fa uns anys. Uns anaven per un blaverisme que no tenia ni cap ni peus i uns altres anaven per una imposició total. És a dir, jo tinc un parlar que és el de Lleida. El de Lleida és el meu. I quan parle amb un de Barcelona m'entenen perfectament perquè és el mateix idioma. Però d'alguna manera ells tenen una sèrie de derivacions i jo en tinc unes altres. I crec que les meues són tan bones com les d'ells. I han de ser acceptades per ells com estan fent-ho ara. Ara és meravellós.

—Ara ells (el IEC) ho accepten, però l'AVL ha publicat un diccionari normatiu i el IEC també. I passa igual amb la gramàtica. No ens entendríem tots amb una sola gramàtica i un sol diccionari?

—Sí. Naturalment. Una gramàtica inclusiva, i això és el que arribarem a fer. L'exemple que s'ha seguit és el del nostre diccionari. Un diccionari inclusiu. L'obri un de Barcelona i hi té les seues paraules. L'obri un de les Illes i hi té les seues paraules. I l'obri un de València i també hi té les seues paraules que abans no hi eren. De fet, vostè diu, 'no seria prou una gramàtica?' Qui ha fet la gramàtica del IEC i qui ha fet la d'ací és la mateixa persona. I llavors dius, si és la mateixa persona, hauria pogut dir: amb una n'hi ha prou. Per què? Perquè hi

ha una sèrie de variables que s'han de respectar i que no hi eren. I entenga'm, no hi ha d'haver colònies i metròpolis. Els propietaris de la llengua som tots. I això ho han d'entendre allà, que ja ho han entès, i també aquí. Ara el problema el tenim aquí. No allà. El problema el tenim aquí amb els que diuen que açò ve de l'ibèric... Per favor, un poc de respecte a la llengua.

—L'AVL ha fet quinze anys i, segons que dieu, podria passar que d'ací a quinze o vint anys més, el IEC i l'AVL fossen un mateix organisme i treballassen conjuntament?

—Perfectament. Hauria de ser així. Per què ha nascut l'acadèmia? Ha nascut perquè hi havia un buit. Quan eixe buit siga ple, ja està. Quan, efectivament, eixes dues gramàtiques que tenen una diferenciació molt mínima conflueixen completament ja no en faran falta dues. N'hi haurà una. El IEC cada dia té més representants valencians. D'ací crec que n'hi ha tres.

—Com són les relacions amb el IEC?

—Perfectes.

—Podeu aprofundir un poc més la resposta?

—La paraula és 'perfectes'. Hi ha una voluntat ferma de la Secció Filològica d'anar treballant. De fet, fa poc hi va haver una reunió en què es va desfer un acord anterior per a no mantenir relacions amb l'acadèmia. Ara s'ha aprovat un acord de col·laboració. La meua relació amb la presidenta de la Secció Filològica és perfecta. Ens reunirem i parlarem i anirem arreglant les coses. Hi ha hagut el problema que eixa convivència perfecta arriba quan les dues obres normatives ja són al carrer. Tant les nostres com les seues. Si en lloc de reunir-nos ara per a solucionar les xicotetes diferències, ens haguérem reunit abans, possiblement no haguera passat això. Jo fa molt de temps, en un acte públic, vaig dir que no entenia com dues institucions que treballen sobre la mateixa llengua estigueren d'esquena l'una de l'altra.

—Hi ha un calendari o unes previsions d'actuació conjunta entre l'AVL i el IEC?

—Això és de fa dues o tres setmanes. Ara les institucions estan relacionades. S'ha tombat la barrera que impedia les relacions. Espere que en la pròxima entrevista que vostè faça al president o presidenta de l'acadèmia ja no haja de preguntar-li per què hi ha dues gramàtiques o dos diccionaris.

—L'acostament entre totes dues institucions té a veure amb els canvis polítics que hi ha hagut en el País Valencià?

—Això ho ha de facilitar, però això és una cosa entre les dues institucions. Fixe's que l'acadèmia té unes relacions amb l'Institut Ramon Llull que el govern no tenia. Amb la Xarxa Vives, nosaltres som pioners en la inclusivitat.

—L'AVL farà de pont o d'agent facilitador perquè el govern valencià s'acabe de decidir per a l'ingrés a l'Institut Ramon Llull?

—El govern té les coses molt clares. L'AVL no es clavarà mai en política. Té un camí va recorrent eixe camí. Els altres veuen eixe camí. Si creuen que és bo el seguiran, i si no, no. Però nosaltres, com a acadèmia, no hem d'entrar en política. En absolut.

[...]

—Com ha de ser la llengua que es parle en els nous mitjans públics valencians?

—Ha de ser un valencià correcte, però tan apropat al poble com siga possible. Que quan un senta una frase li sone normal, no una cosa ultra. Crec que un llenguatge literari o massa específic no seria bo. Ha de ser un llenguatge més pla, però, això sí, amb dignitat. El valencià és una llengua romànica, no és una llengua per a contes, per a acudits i coses d'aquestes. Per tant, des d'eixa reflexió, una cosa normal. Com parlem vostè i jo. Així ens entén tot el món.

—L'acadèmia s'ha ofert a elaborar el llibre d'estil dels mitjans. En quin moment del procés ens trobem?

—Hi ha un grup que ja ha tingut dues reunions. Es va parlant. Després es passarà a la televisió i ells ho acceptaran o no ho acceptaran. Pel que jo sé, tenen prou connexió els uns amb els altres. No hi ha greus discrepàncies.

—Com valoreu el decret de plurilingüisme i la recepció que ha tingut en la comunitat educativa?

—Tot és millorable. L'acadèmia va proposar algunes coses, però en general és un element positiu. Potencia la llengua més dèbil que és el valencià. Una mare vol igual tots els fills, però sempre té un apropament especial amb el més desvalgut. Això és el que s'ha de fer amb el valencià. No partim des del mateix lloc que amb el castellà. I amb tot el reconeixement que s'ha de fer al castellà, perquè és una llengua cooficial, el valencià ha d'estar un poquet afavorit perquè és el més dèbil. Necessita una sobrealimentació. La gent s'ha d'adonar que quan un sap més idiomes, més en pot aprendre amb facilitat. Però, a banda d'això, el valencià és una eina imprescindible perquè el 95% dels xiquets que ara van a l'escola treballaran, viuran al País Valencià i, si parlen valencià, tenen un element positiu respecte dels altres.

[Vegeu l'entrevista completa a VilaWeb](#)

8 Llegir

Narcís Comadira

Ara, 21/04/2017

http://www.ara.cat/opinio/Narcis-Comadira-llegir_0_1782421797.html

Demà és Sant Jordi. És el dia del llibre. Per tant, de la lectura. L'altre dia, vaig anar a l'Institut Vil·la Romana de la Garriga, per parlar als alumnes de batxillerat una mica sobre la importància d'això que, desgraciadament, cada dia està menys de moda, les humanitats. De fet, els vaig parlar dels fonaments bàsics de les humanitats: la llengua i la literatura. I els vaig explicar una història. Aquesta. A finals del segle XIX, a França, un nen que es deia Charles Péguy, fill d'una cadiraire i amb una àvia analfabeta, quan va acabar l'escola primària, estava destinat a aprendre un ofici. Però el seu mestre, que es va adonar del talent que el nen tenia per a la llengua, li va aconseguir una beca municipal i així va poder fer el batxillerat. Cal que aquest noi faci llatí, va dir el mestre. Ara ja no ho diria cap mestre, això, esclar, perquè el llatí s'ha arraconat lamentablement dels plans d'estudis. Aquell nen va estudiar llatí i altres coses i va arribar a ser un dels més grans escriptors de França. Va dominar la llengua francesa i va escriure meravellosament bé. Tot perquè un mestre va saber veure que el noi tenia talent i perquè hi havia beques municipals. Péguy va entrar en la gramàtica llatina com en un jardí de flors. Així ho explica en uns records sobre la seva infantesa que va escriure molts anys més tard, poc temps abans de morir al front, al començament de la Primera Guerra Mundial. A aquell noi li va agradar fer llatí. Va descobrir el tresor de la gramàtica llatina, que era la base de la gramàtica de la seva llengua, la francesa, com ho és de la nostra, la catalana. I ho va considerar una aventura meravellosa.

A vegades tinc la sensació que la llengua s'ha convertit en una obligació odiosa per als nens i nenes, per als nois i noies, i això vol dir que ha perdut tota atracció com a instrument de coneixement d'un mateix i del món, ha perdut aquell encant de jardí meravellós i s'ha convertit en una presó trista i bruta. Que l'aprenentatge de la llengua sigui una tortura és una catàstrofe de terribles conseqüències. És abocar la joventut del país a la pèrdua de totes les seves possibilitats. És abocar-la a la seva destrucció.

Ja sé que la massificació de les escoles i la fascinació per la imatge en el nostre món contemporani no van pas a favor de l'ensenyament de la llengua. I també sé que la llengua mateixa, la seva qualitat de jardí esplendorós, capaç d'escampar el seu perfum, dorm embardissada en multitud de textos dubtosos:

en els mitjans de comunicació, en els discursos dels polítics, fins i tot en allò que en diem literatura.

Per aprendre bé una llengua cal llegir la seva literatura. La millor. Allà hi troba la seva plenitud, la seva màxima possibilitat expressiva. Perquè, si bé la llengua serveix per comunicar-nos, per a la relació personal i social, és capaç d'una cosa més alta: la de ser un material transformable en art. És a dir, capaç d'emocionar, de commoure. La literatura fa servir la llengua per crear un món exterior a la llengua, però un món que la necessita. La lectura és la millor manera d'aprendre una llengua. Cal llegir. I cal llegir els grans escriptors d'una llengua per aprendre'n les possibilitats i per descobrir els mons a què ens donen accés. Sense la gran literatura, una bona part de l'experiència humana ens seria impossible. Necessitaríem mil vides per aprendre i sentir allò que amb una dotzena de grans llibres podem conèixer i viure. Llegiu els grans escriptors. No us faci por. Sigueu atrevits. No perdeu el temps amb la literatura mediocre. I si d'entrada no ho enteneu tot, alguna cosa entendreu que us portarà a no desistir. Cal fer un esforç, sí. Però també cal fer un esforç per a moltes altres coses. Tots deuen estar d'acord que per ser un bon atleta, un bon futbolista, un bon corredor de motos, cal entrenament. Per a la lectura també. I la lectura és molt més important que l'esport. L'esport dura pocs anys. Els cossos es fan vells aviat. La lectura dura sempre. No s'acaba mai. És una satisfacció que dura tota la vida. Un plaer perdurable.

La llengua i les llengües, la literatura i les literatures són fonamentals per a la nostra educació en profunditat. Ajuden els humans a ser seriosament ells mateixos. Les humanitats ens ensenyen a pensar, enforteixen el nostre esperit crític i ens donen armes per exercir-lo. Per això als que manen els fan por les humanitats. Perquè creen persones capaces de dir prou i de dir que no. Llegiu, llegiu els clàssics de tots els temps. No us en penedireu...

► Il·lustració de Cristina Losantos

9 Nova taula rodona de Llengua Nacional: “Per a què serveixen els filòlegs?”

Lliure i Millor, 10/05/2017

<http://lliureimillor.cat/2017/05/10/llengua-nacional/>

El 7 de març d'enguany va tenir lloc a la Casa Golferichs el primer acte del cicle «Parlem-ne!», amb què l'Associació Llengua Nacional vol debatre públicament temes d'actualitat de la llengua catalana.

En l'acte, sobre la nova *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), i amb una sala plena de gom a gom, hi van intervenir Neus Nogué, professora del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona; Josep Ruaix, gramàtic i escriptor, i Ernest Rusinés, cap d'assessorament lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA).

El gran èxit tant de públic com de qualitat dels ponents va carregar les piles d'una renovada associació, que per no perdre pistonada ha preparat la segona taula rodona del cicle, amb el títol *Per a què serveixen els filòlegs?* En aquesta ocasió, Llengua Nacional posa sota els focus la filologia catalana, uns estudis que pateixen amb especial duresa la crisi de les humanitats. L'objectiu, expliquen fonts de l'associació, és “reivindicar la validesa d'aquest ensenyament, explicar que la feina dels filòlegs té una gran incidència social i denunciar la deixadesa de l'Administració en la promoció i defensa de la filologia catalana.

Les ponents convidades aquesta vegada són Montse Ayats, presidenta de l'Associació d'Editors en Llengua Catalana; Gemma Pellissa, professora i escriptora, i Mireia Plana, activista i presidenta de la Plataforma per la Llengua.

La sessió tindrà lloc el **dilluns 29 de maig**, a les set del vespre, al Centre Cívic Sagrada Família (Provença, 480, Barcelona).